

คำนำ

เอกสารหลักสูตรอบรมแบบ e-Training กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรฝึกอบรมภายใต้โครงการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาโดยยึดถือภารกิจและพื้นที่เป็นฐานด้วยระบบ TEPE Online โดยความร่วมมือของสำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร โดยพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ โดยใช้หลักสูตรและวิทยาการที่มีคุณภาพ เน้นการพัฒนาโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ในทันทีทุกเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรอบรมแบบ e-Training กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อยังประโยชน์ต่อระบบการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

สารบัญ

คำนำ	1
หลักสูตร “กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้สอน ระดับมัธยมศึกษา”	3
รายละเอียดหลักสูตร	4
คำอธิบายรายวิชา	4
วัตถุประสงค์	4
สาระการอบรม	4
กิจกรรมการอบรม	4
สื่อประกอบการอบรม	5
การวัดผลและประเมินผลการอบรม	5
บรรณานุกรม	5
เค้าโครงเนื้อหา	7
ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้	9
ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	19
ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม	23
ตอนที่ 4 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	26
ตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	29
ตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	32
ใบงานที่ 1	36
ใบงานที่ 2	37
ใบงานที่ 3	38
ใบงานที่ 4	39
ใบงานที่ 5	40
ใบงานที่ 5	41

หลักสูตร

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

รหัส TEPE-02122

ชื่อหลักสูตรรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

ปรับปรุงเนื้อหาโดย

คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหา

นางวันเพ็ญ	สุทธากาศ
ดร.เฉลิมชัย	พันธ์เลิศ
นางสาวกิตยาภรณ์	ประยูรพรหม
นางหทัยา	เข็มเพชร
ผศ.ดร.วัลย์	อิศรางกูร ณ อยุธยา

รายละเอียดหลักสูตร

คำอธิบายรายวิชา

ความหมายและสัญลักษณ์ของหลักสูตรอิงมาตรฐาน มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กระบวนการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ กิจกรรม สื่อและแหล่งการเรียนรู้เรื่อง ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม, หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม, เศรษฐศาสตร์, ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถ

1. บอกความหมายและลักษณะสำคัญของหลักสูตรอิงมาตรฐานได้
2. บอกมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้
3. อธิบายกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา
4. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมได้
5. บอกสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมได้
6. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมได้
7. บอกสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมได้
8. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ได้
9. บอกสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ได้
10. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ได้
11. บอกสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ได้
12. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ได้
13. บอกสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ได้

สาระการอบรม

ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ตอนที่ 4 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

ตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

กิจกรรมการอบรม

1. ทำแบบทดสอบก่อนการอบรม
2. ศึกษาเนื้อหาสาระการอบรมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. ศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากใบความรู้
4. สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้

5. ทำใบงาน/กิจกรรมที่กำหนด
6. แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่สนใจ
7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากรประจำหลักสูตร
8. ทำแบบทดสอบหลังการอบรม

สื่อประกอบการอบรม

1. บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
2. ใบความรู้
3. วีดิทัศน์
4. แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง
5. กระดานสนทนา (Web board)
6. ใบงาน
7. แบบทดสอบ

การวัดผลและประเมินผลการอบรม

วิธีการวัดผล

1. การทดสอบก่อนและหลังอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมจะต้องได้คะแนนการทดสอบหลังเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. การเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ส่งงานตามใบงานที่กำหนด เข้าร่วมกิจกรรมบนกระดานสนทนา

หลักสูตร TEPE-2122

ชื่อหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับ ผู้สอนระดับมัธยมศึกษา

เค้าโครงเนื้อหา

ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้

แนวคิด

การจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติของสาระ เพื่อจะได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางอย่างมีคุณภาพให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระที่ว่าด้วยการเรียนรู้เรื่องของโลก และทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโลกสาระเนื้อหาจึงไร้ขอบเขตจำกัด และเนื่องจากเหตุการณ์และทุกสิ่งทุกอย่างในโลกทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงต้องเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเท่ากับการเปลี่ยนแปลงของโลก

วัตถุประสงค์

1. บอกความหมายและลักษณะสำคัญของหลักสูตรอิงมาตรฐานได้
2. บอกมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้
3. อธิบายกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

แนวคิด

สาระสำคัญของสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

วัตถุประสงค์

1. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมได้
2. บอกชื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมได้

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตในสังคม

แนวคิด

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สาระที่ 2 ไว้ดังนี้

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส.2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มี
ค่านิยมที่ดีงาม และ อารงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ
สังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส.2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น
ศรัทธา และอารงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

วัตถุประสงค์

1. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตใน
สังคมได้
2. บอกชื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตใน
สังคมได้

ตอนที่ 4 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

แนวคิด

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการ
เรียนรู้ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต
และการบริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ หลักการ
ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ
ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

วัตถุประสงค์

1. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ได้
2. บอกชื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ได้

ตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตอนที่ 5 การจัดการ เรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

แนวคิด

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ไว้ ดังนี้

มาตรฐาน ส.4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทาง
ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด การสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ได้
2. บอกชื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ได้
3. อธิบายกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ได้
4. บอกชื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ได้

ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้

ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติของสาระ เพื่อจะได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางอย่างมีคุณภาพให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระที่วาดด้วยการเรียนรู้เรื่องของโลก และทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโลกสาระเนื้อหาจึงไร้ขอบเขตจำกัด และเนื่องจากเหตุการณ์และทุกสิ่งทุกอย่างในโลกทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงต้องเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเท่ากับการเปลี่ยนแปลงของโลก

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis) ได้ให้ความหมายของวิชาสังคมศึกษาว่า เป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสังคมมนุษย์ เศรษฐกิจ กิจกรรมทางการเมืองทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์การเปลี่ยนแปลงสิ่งมีชีวิตเพื่อนำมาใช้ประโยชน์การแก้ปัญหาในเชิงปรัชญาและความเชื่อแบบต่างๆสรุปไว้ 5 ประเภท ดังนี้คือ

1. สังคมศึกษาในฐานะการถ่ายทอดความเป็นพลเมืองดี (Social Studies as Citizenship Transmission)
2. สังคมศึกษาในฐานะการศึกษาทางสังคมศาสตร์ (Social Studies as Social Science Education)
3. สังคมศึกษาในฐานะการคิดไตร่ตรอง (Social Studies as Reflective Thinking)
4. สังคมศึกษาในฐานะเป็นการวิพากษ์สังคมและการปฏิบัติการ (Social Studies as Social Criticism and Action)
5. สังคมศึกษาในฐานะเป็นการพัฒนาเอกัตบุคคล (Social Studies as Personal Development of The Individual)

สุมน อมรวิวัฒน์และคณะ ได้ให้ความหมายของสังคมศึกษา หมายถึง ประมวลการเรียนรู้ในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งเน้นถึงเรื่องความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อกันและมีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม

จากทัศนะของนักสังคมศึกษา ทำให้เราทราบว่าวิชาสังคมศึกษามีขอบเขตกว้างขวาง มีระยะเวลายาวนาน ส่งผลถึงการคาดการณ์ในอนาคตถึงความสัมพันธ์ทางด้าน สภาพแวดล้อมทางสังคมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งก่อให้เกิดทัศนะที่กว้างไกล ไร้ขอบเขต ดังนั้น ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา อาจจำแนกได้หลายประการกล่าวคือ

1. การศึกษาเรื่องราวในอดีต อันเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ศาสนา อาชีพของมนุษยชาติสามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเองและสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. การศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับประชากรให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความปลอดภัยส่งผลให้มีสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์
3. เป็นการพัฒนาทักษะค่านิยม เจตคติ การจัดการต่างๆทางเศรษฐกิจ สังคม
4. พัฒนาแนวคิดด้านการเมืองการปกครอง การเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้จักใช้สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ มีบทบาททางสังคมโดยยึดหลักการของประชาธิปไตยมาบูรณาการในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

5. การศึกษาความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการปรุงแต่งสภาพจิตใจนำความรู้คุณธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันอันจะส่งผลกระทบต่อสังคม สร้างสรรค์คุณค่าในการดำรงตนในสังคมให้มีคุณภาพมากขึ้น

6. การศึกษาความรู้ข่าวสารทั้งด้านอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆทางสังคม ทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมากขึ้นทำให้สังคมมีมาตรฐานดีขึ้น

7. ก่อให้เกิดกระบวนการและทักษะทางสังคมคือการฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคมเช่นทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะกระบวนการ ทักษะการทำงานกลุ่ม ฯลฯ ทำให้มีการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ มีอิสรภาพ มีเสรีภาพ มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ อันจะเป็นรากฐานในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้า

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระต่างๆไว้ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

ความหมายและลักษณะสำคัญของหลักสูตรอิงมาตรฐาน

หลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards-based curriculum) หมายถึง หลักสูตรที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นคุณภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรตลอดแนวตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา ตลอดจนจนถึงระดับชั้นเรียน จะมีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน คือ ยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและเป็นกรอบทิศทางในการกำหนดโครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กล่าวโดยรวมก็คือ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards-based curriculum) การเรียนการสอนอิงมาตรฐาน (Standards-based instruction) และการประเมินผลอิงมาตรฐาน (Standards-based assessment)

การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ แต่มาตรฐานการเรียนรู้จะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆได้เลย หากไม่มีการเชื่อมโยงมาตรฐานไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง การสร้างหลักสูตรที่สัมพันธ์หรืออิงกับมาตรฐานการเรียนรู้อย่างชัดเจน จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็น ในการจัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐาน ครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตร จำเป็นต้องเข้าใจแนวคิด หลักการ และแนวปฏิบัติของหลักสูตรอิงมาตรฐานซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. มาตรฐานเป็นจุดเน้นของการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับ

ในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมายนั้น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตลอดแนว ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา ตลอดจนจนถึงระดับชั้นเรียนจะต้องเน้นและยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลักและเป้าหมายสำคัญ นักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตรในยุคปัจจุบันเชื่อว่า การนำมาตรฐานการเรียนรู้ไปสู่หลักสูตรสถานศึกษา และการเรียนการสอนในชั้นเรียน

เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นขั้นตอนของการนำสิ่งที่คาดหวังในระดับชาติไปก่อให้เกิดผลในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับมาตรฐาน จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายควรให้ความสนใจอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้น มีผลโดยตรงต่อผู้เรียน จำเป็นที่ครูผู้สอนต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษว่าเป้าหมาย กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน หรือวิธีการประเมินผล เชื่อมโยงสัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่เพียงไร

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

เชื่อมโยงกับมาตรฐาน นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรในยุคปัจจุบันเชื่อว่า การนำมาตรฐานการเรียนรู้ไปสู่หลักสูตรสถานศึกษาและการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นขั้นตอนของการนำสิ่งที่คาดหวังในระดับชาติ ไปก่อให้เกิดผลในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับมาตรฐาน ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาสาระที่สอน กิจกรรมการเรียนรู้ ชิ้นงาน/ภาระงานที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ เกณฑ์การวัดและประเมินผล สื่อการเรียนรู้ ต้องเชื่อมโยง สะท้อนสิ่งที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนที่ระบุไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ ในการออกแบบหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ผู้เกี่ยวข้องและครูผู้สอนต้องวิเคราะห์คำสำคัญ (Key word) ว่ามาตรฐานและตัวชี้วัดนั้นระบุว่านักเรียนควรรู้อะไร และทำอะไรได้ หรือต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ เจตคติ คุณธรรมจริยธรรมอะไร ข้อมูลจากการวิเคราะห์นี้จะเป็ข้อมูลสำคัญในการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าวต่อไป

3. หน่วยการเรียนรู้คือหัวใจของหลักสูตร

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตรอิงมาตรฐาน เพราะหน่วยการเรียนรู้จะมีรายละเอียดของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน การวัดและประเมินผล ซึ่งจะนำมาตรฐานไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างแท้จริง ปรัชญาการศึกษาในยุคที่ผ่านมานั้นมักจะเน้นการสอนเนื้อหาสาระ ดังนั้นรูปแบบหลักสูตรการเรียนการสอนในยุคก่อนจึงมีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงเนื้อหา การวัดประเมินผลในหลักสูตรรูปแบบนี้ก็เน้นที่การจดจำเนื้อหาให้ได้มากที่สุด และเกณฑ์การวัดประเมินผลก็กำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การจัดทำหลักสูตรลักษณะนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เนื้อหา และการท่องจำ

หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานเน้นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย (Standards-based unit) มีการกำหนดแก่นเรื่องของหน่วย (Theme) ซึ่งเอื้อต่อการหลอมรวมเนื้อหาของศาสตร์สาขาต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ และกำหนดงานให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อฝึกฝนและเป็นร่องรอยสำหรับประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถถึงระดับที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานหรือไม่ ดังนั้นมาตรฐานที่เป็นเป้าหมายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้อาจมีได้หลายมาตรฐาน และอาจมาจากหลากหลายสาขาวิชา และอาจมีทั้งมาตรฐานที่เป็นเนื้อหา มาตรฐานที่เน้นทักษะกระบวนการ การจัดการเรียนรู้เป็นหน่วยลักษณะนี้ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมจึงเป็นเพียงหนทาง ที่จะนำพาผู้เรียนไปถึงหลักชัย คือมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ผู้เรียนอาจบรรลุถึงมาตรฐานเดียวกันด้วยเนื้อหาและวิธีการที่แตกต่างกันได้ นักวิชาการ และนักพัฒนาหลักสูตรในยุคปัจจุบันเชื่อว่า หลักสูตรลักษณะนี้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4. กระบวนการ และขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรมีความยืดหยุ่น

ในการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนอิงมาตรฐานนั้น สามารถทำได้หลายรูปแบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุถึงเป้าหมายเดียวกัน มิได้มีการกำหนดหรือจัดลำดับขั้นตอนที่แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับเหตุผล วัตถุประสงค์ และความจำเป็นของแต่ละบริบท เช่น อาจเริ่มต้นจากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ หรืออาจเริ่ม จากการกำหนดหัวข้อ/ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ หรือเริ่มจากบทเรียนที่มีอยู่เดิมแล้ว โดยเชื่อมโยงหัวข้อหรือบทเรียนนั้นๆ ว่าสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ใดบ้าง

5. การประเมินผลสะท้อนมาตรฐานอย่างชัดเจน

มาตรฐานและการประเมินผลมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การวัดและประเมินผลถือว่าเป็นจุดที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งของการจัดทำหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน แนวคิดด้านการศึกษาในยุคปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนจากยุคที่เน้นพฤติกรรมนิยมซึ่งวัดประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ย่อย เป็นยุคที่ให้ความสำคัญแก่การประเมินในองค์รวมโดยเทียบเคียงกับมาตรฐานเป็นสำคัญ นักวิชาการในยุคของการปฏิรูปการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างประสบความสำเร็จนั้น มาตรฐานต้องเป็นตัวเทียบเคียง ที่สำคัญในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ ระดับท้องถิ่นหรือเขตพื้นที่การศึกษา และที่สำคัญที่สุดคือ ระดับสถานศึกษา และระดับชั้นเรียน ดังนั้นเกณฑ์ต่างๆ หรือร่องรอยหลักฐานในการประเมินผลการเรียนจะต้องเชื่อมโยงและสะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้อย่างชัดเจน และมีความชัดเจนในการที่จะบ่งชี้ได้ว่าผู้เรียนบรรลุถึงมาตรฐานหรือไม่ เพียงใด หากยังไม่บรรลุมีจุดใดบ้างที่จะต้องพัฒนา ข้อมูลจากการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนนี้ นับเป็นข้อมูลสำคัญมากในการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพตามที่มุ่งหวังต่อไป

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ต่างๆไว้ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาค่านิยมของตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม และในหลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม คือ มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่

เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างในสังคมไทยและสังคมโลก และในหลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม คือ

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน และในหลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในสาระเศรษฐศาสตร์ คือ

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก และในหลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในสาระประวัติศาสตร์ คือ

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และในหลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในสาระภูมิศาสตร์คือ

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง
ซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา
วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่
ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับและการประเมินตาม สภาพจริง

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ
หน่วยการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจของหลักสูตร ในหลักสูตรอิงมาตรฐานแบบย้อนกลับ (Backward
design) นั้น หน่วยการเรียนรู้ควรมีลักษณะหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน คือมีมาตรฐานการเรียนรู้/
ตัวชี้วัดชั้นปีเป็นเป้าหมายของหน่วย องค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ วิเคราะห์คำสำคัญในตัวชี้วัด
ชั้นปีเพื่อกำหนดสาระหลักหรือกิจกรรมต่อไป (หรืออาจเริ่มจากประเด็นปัญหาสำคัญในท้องถิ่นหรือสิ่ง
ที่ผู้เรียนสนใจ แล้วจึงพิจารณาว่าประเด็นปัญหาดังกล่าวเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
ชั้นปีข้อใด) องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

- ชื่อหน่วยการเรียนรู้
- เวลาเรียน
- สาระสำคัญ
- สาระการเรียนรู้
- ภาระงาน/ภาระงานที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ
- เกณฑ์การประเมินผลตามสภาพจริง (ต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้/
ตัวชี้วัด) ที่เป็นเป้าหมายของหน่วย

- กิจกรรมการเรียนรู้
- สื่อและแหล่งเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้บางหน่วยอาจเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้
การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ครูผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันออกแบบ วางแผนการสอน วัด
และประเมินผลหน่วยนั้น ๆ

หลักฐานการเรียนรู้ ที่แสดงการประเมินตามสภาพจริง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นการเรียนการสอนเพื่อให้
ผู้เรียนได้กระทำ ลงมือปฏิบัติแสดงความสามารถมิใช่เพียงการบอกความรู้ในเรื่องที่ได้เรียนมา การ
ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนจึงเป็นมากกว่าการกำหนดความรู้หรือเรื่องที่จะต้องเรียน ดังนั้น
เมื่อการเรียนการสอนถูกกำหนดด้วยกิจกรรม ผลงาน ภาระงานที่ให้ผู้เรียนทำเพื่อแสดง พัฒนาการ
การเรียนรู้ตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดในแต่ละสาระการเรียนรู้ หลักฐานการเรียนรู้ (Evidence of
Learning) จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมว่า มีร่องรอย/หลักฐาน
ใดบ้างที่แสดงถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สัมพันธ์โดย ตรงกับมาตรฐาน/ตัวชี้วัด โดยทั่วไปจำแนก
หลักฐานการเรียนรู้เป็น ๒ ประเภท คือ

1. ผลผลิต: รายงานที่เป็นรูปเล่ม สิ่งประดิษฐ์ แบบจำลอง แผนภูมิ แฟ้มสะสมงาน
ผังมโนทัศน์ การเขียนโครงการ คำตอบที่ผู้เรียนสร้างเอง โครงการ ฯลฯ

2. ผลการปฏิบัติ: การรายงานด้วยวาจา การสาธิต การทดลอง การปฏิบัติการ
ภาคสนาม การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนของครู รายงานการประเมิน
ตนเองของผู้เรียน ฯลฯ

ประเมินค่าผลการปฏิบัติของผู้เรียนในภาระงาน/ชิ้นงานที่มีความซับซ้อน เกณฑ์เหล่านี้ คือ สิ่งสำคัญ
ที่ผู้เรียนควรรู้ และปฏิบัติได้ นอกจากนี้ยังมีระดับคุณภาพแต่ละเกณฑ์และคำอธิบายคุณภาพทุกระดับ
ดังตัวอย่างตาราง เป็นรูปแบบการสร้างเกณฑ์การประเมินแบบแยกประเด็น (Analytic Rubrics) เป็น
รูปแบบที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้กับสาระต่างๆ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็น
การจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักการว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้โดยการจัดวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสม
กับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ การจัดการเรียนรู้ควรเป็นสิ่งที่มีความ
หมายต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้โดยได้ลงมือค้นคว้า คิดแก้ปัญหาและ
ปฏิบัติงานเพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดสถานการณ์ที่
เอื้อต่อการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจาก
จะเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วยังต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อ
พัฒนาตามศักยภาพของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการทางสมองสร้างสรรค์การ
ทำงานพัฒนาการทางอารมณ์และเน้นคุณธรรมจริยธรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้บูรณาการคุณธรรม
จริยธรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเองจนเป็นคุณลักษณะนิสัยที่ดีเป็นค่านิยมที่ดีในการนำมาใช้ในวิถีชีวิต
ต่อไป

กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม

กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรมที่ผู้สอนควรปฏิบัติ มี ขั้นตอน ดังนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้กำหนดสัดส่วนเวลา
เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามโครงสร้างรายวิชา โดยคำนึงถึงความสำคัญของมาตรฐานการ
เรียนรู้/ตัวชี้วัด หรือผลการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ แล้วดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดภาระงานหรือชิ้นงาน หรือกิจกรรมที่เป็นหลักฐานแสดงออกซึ่งความรู้
ความสามารถที่สะท้อนตัวชี้วัด หรือผลการเรียนรู้ การกำหนดภาระงานหรือชิ้นงาน อาจมีลักษณะ
ดังนี้

1. บูรณาการหลายสาระการเรียนรู้และครอบคลุมหลายมาตรฐานการเรียนรู้ หรือ
หลายตัวชี้วัด

2. สาระการเรียนรู้เดียวแต่ครอบคลุมหลายมาตรฐานการเรียนรู้ หรือหลายตัวชี้วัด
2. กำหนดเกณฑ์สำหรับประเมินภาระงาน/ชิ้นงาน/กิจกรรม โดยใช้เกณฑ์การประเมิน
(Rubrics) หรือกำหนดเป็นร้อยละ หรือตามที่สถานศึกษากำหนด

3. สำหรับตัวชี้วัดที่ยังไม่ได้รับการประเมินโดยภาระงาน ให้เลือกวิธีการวัดและประเมินผล
ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม

4. ชี้แจงรายละเอียดของการวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือ ภาระงาน เกณฑ์คะแนน ตามแผนการประเมินที่กำหนดไว้

5. การจัดการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ควรวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน ประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน และการประเมินความสำเร็จหลังเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ประเมินวิเคราะห์ผู้เรียน

5.1.1 การประเมินวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบความรู้ ทักษะและความพร้อมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่เหมาะสม แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงซ่อมเสริม หรือเตรียมผู้เรียนทุกคนให้มีความพร้อมและมีความรู้พื้นฐาน

ซึ่งจะช่วยให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนประสบ ความสำเร็จในการเรียนได้เป็นอย่างดี แต่จะไม่นำผลการประเมินนี้ไปใช้ในการพิจารณาตัดสินผลการเรียน มีแนวปฏิบัติดังนี้

5.1.2 วิเคราะห์ความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานของเรื่องที่จะเรียนรู้

5.1.3 เลือกรูปแบบและเครื่องมือสำหรับประเมินความรู้และทักษะพื้นฐานอย่างเหมาะสม เช่น การใช้แบบทดสอบ การซักถามผู้เรียน การสอบถามผู้ที่เคยสอน การพิจารณาผลการเรียนเดิมหรือพิจารณาแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ที่ผ่านมา เป็นต้น

5.1.4 ดำเนินการประเมินความรู้และทักษะพื้นฐานของผู้เรียน

5.1.5 นำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะเรียน เช่น จัดการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ และเตรียมแผนจัดการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น

การประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน

การประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน เป็นการประเมินที่มุ่งตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนในการบรรลุมาตรฐาน/ตัวชี้ วัด ผลการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้วางแผนไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศไปพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข ซ่อมบรู้ง และส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และเกิดพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ นอกจากนี้ยังใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน การประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนที่ดำเนินการอย่างถูกหลักวิชาและต่อเนื่อง จะให้ผลการประเมินที่สะท้อนความก้าวหน้าในการเรียนรู้และศักยภาพของ ผู้เรียนอย่างถูกต้อง น่าเชื่อถือ โดยผู้สอน เลือกรูปแบบการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับภาระงานหรือกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ วิธีการประเมินที่เหมาะสมสำหรับการประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียน ได้แก่ การประเมินจากสิ่งที่ผู้เรียนได้แสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ ทักษะ ตลอดจนมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลได้หลากหลาย ดังนี้

1. เลือกรูปแบบและเครื่องมือการประเมินให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด หรือผลการเรียนรู้ เช่น การประเมินด้วยการสังเกต การซักถาม การตรวจแบบฝึกหัด การประเมินตามสภาพจริง การประเมินการปฏิบัติ เป็นต้น

2. สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับวิธีการประเมินที่กำหนด

3. ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำผลไปพัฒนาผู้เรียน

การประเมินความสำเร็จหลังเรียน

เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียนใน 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ เป็นการประเมินผู้เรียนในหน่วยการเรียนรู้ที่ได้เรียนจบแล้ว เพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ พัฒนาการของผู้เรียนเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินวิเคราะห์ผู้เรียน ทำให้สามารถประเมินศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน และประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ข้อมูล ที่ได้จากการประเมินความสำเร็จภายหลังการเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการ ปรับปรุงแก้ไขวิธีการเรียนของผู้เรียน การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน หรือซ่อมเสริมผู้เรียนให้บรรลุตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ การประเมินความสำเร็จหลังเรียนนี้ จะสอดคล้องกับการประเมินวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน หากใช้วิธีการ และเครื่องมือประเมินชุดเดียวกันหรือคู่ขนานกัน เพื่อดูพัฒนาการของผู้เรียนได้ชัดเจน

2. การประเมินปลายปี/ปลายภาค เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ตามตัวชี้ วัดหรือผลการเรียนรู้ และใช้เป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงแก้ไข ซ่อมเสริมผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมินตัวชี้วัด การประเมินปลายปี/ปลายภาคสามารถใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินได้ อย่างหลากหลาย หลายและเลือกใช้ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด อาจใช้แบบทดสอบ ชนิดต่าง ๆ หรือประเมิน โดยใช้ภาระงานหรือกิจกรรม โดยมีขั้นตอนหรือวิธีการดังนี้

- 1) เลือกวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผล
- 2) สร้างเครื่องมือประเมิน
- 3) ดำเนินการประเมิน

3. นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินผลการเรียน ส่งผลการเรียนซ่อมเสริม แก้ไขผล การเรียน

- 1) เลือกวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผล
- 2) สร้างเครื่องมือประเมิน
- 3) ดำเนินการประเมิน

คุณค่าของการสอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

คุณค่าของการสอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมไทยและสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาเป็นไป ตามที่หลักสูตรได้มุ่งหวังไว้ให้เกิดกับผู้เรียนคือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตาม ยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อด กลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็น พลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

สรุป

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระต่างๆไว้ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

หลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards-based curriculum) หมายถึง หลักสูตรที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นคุณภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หน่วยการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจของหลักสูตร ในหลักสูตรอิงมาตรฐานแบบย้อนกลับ (Backward design) นั้น หน่วยการเรียนรู้ควรมีลักษณะหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน คือมีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดชั้นปีเป็นเป้าหมายของหน่วย องค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ วิเคราะห์ค่าสำคัญในตัวชี้วัดชั้นปีเพื่อกำหนดสาระหลักหรือกิจกรรมต่อไป

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 1 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 1

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระสำคัญของสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

นอกจากนี้ยังกำหนดขอบข่ายเรียนรู้ไว้ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม คือเรียนรู้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ไว้ชัดเจน เพื่อให้ผู้สอนจะได้นำไปออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม การจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กิจกรรมการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

1. ฝึกทักษะการปฏิบัติธรรม การสวดทำนองสรภัญญะ การสวดบูชาพระรัตนตรัย เป็นต้น
2. การเข้าค่ายจริยธรรม การเข้าค่ายพุทธบุตร การเข้าค่ายคุณธรรมจิตอาสา เป็นต้น
3. การทำหนังสือพิมพ์หน้าเดียว หนังสือทามือ เพื่อเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
4. การจัดทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เช่นวัด โบสถ์ หรือ สถานที่สำคัญของศาสนาต่าง ๆ หล่อหลอมจิตใจให้ปฏิบัติตนเป็นคนดีตามศาสนานั้น ๆ
5. สนทนาร่วมกับผู้รู้ ปรารักษ์ทางศาสนา พระสงฆ์ หรือบุคคลที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในสังคม
6. การแสดงบทบาทสมมติ เพื่ออภิปราย นำหลักธรรมมาแก้ปัญหา
7. การสร้างองค์ความรู้ โดยการปฏิบัติโครงการ การสร้างนิยาม คำจำกัดความ เป็นต้น
8. การสาธิต สาธิตมารยาทชาวพุทธ การกราบ ไหว้ ในโอกาสต่าง ๆ
9. กรณีศึกษา เป็นการยกกรณีตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์การนำหลักธรรมทางศาสนา มาแก้ไขหรือพัฒนาตนในวิถีชีวิตของบุคคลโดยพัฒนากระบวนการคิด
10. การวิเคราะห์ เช่นวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทหรือแนวพระราชดำริ วิเคราะห์ข้อคิดจากชาดก
11. การเชื่อมโยงหลักอริยสัจ 4 กับการแก้ไขปัญหา ฯลฯ

สื่อและแหล่งเรียนรู้ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ผู้สอนควรเตรียมในการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่

- ข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่เป็นปัญหาควรแก้ไขโดยใช้หลักกรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ
เป็นองค์ประกอบในการแก้ไข

- ขาดก พุทธศาสนสุภาษิต หรือคำสอนของศาสดาในศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียน
รู้จักวิเคราะห์หาเหตุผลในความสำคัญที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต

- ห้องจริยธรรมของโรงเรียน ห้องสมุดของโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่ง
ค้นคว้า

- ข้อมูลสารสนเทศในระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นคว้า

- สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ครูจัดทำ จัดหาเพื่อการค้นคว้า

- วัด โบสถ์ สุเหร่า หรือแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศาสนาต่าง ๆ

- สถานที่ แหล่งสื่อมโหรีม สถานสงเคราะห์ ที่จะให้ผู้เรียนแสดงออกถึงกิจกรรม จิต
สาธารณะด้วยวิธีการต่าง ๆ

- ใบความรู้ ใบงาน แผ่นพับแสดงความรู้ขององค์กรต่างๆ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมจึงต้อง
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้หลักกรรม นำหลักกรรมไปปฏิบัติหรือแก้ปัญหาในวิถีชีวิต บำเพ็ญ
ประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม การจัดการเรียนรู้จึงมิใช่การท่องจำ แต่ต้องเน้นการปฏิบัติ รูปแบบ
การเรียนรู้จึงควรมีหลากหลาย เช่น กระบวนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ อันเป็น
กระบวนการแก้ปัญหาอย่างแยบคาย รูปแบบการสอนนี้มุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด (โยนิโสม
นสิการ) การตัดสินใจและแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่เรียน ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ
คือ

1. ขั้นนำการสร้างเจตคติที่ดีต่อครูวิธีการเรียนและบทเรียน

1.1. จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะกับผู้เรียน

1.2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

1.3. เสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจในการจัดการเรียนการสอน

2. ขั้นสอน

2.1. ผู้สอนเสนอสาระที่เป็นปัญหาของบทเรียน

2.2. แนะนำแหล่งวิทยาการแหล่งข้อมูล

2.3. ฝึกการรวบรวมข้อมูล

2.4. จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด

2.5. ฝึกการสรุปประเด็น

2.6. ให้ผู้เรียนดำเนินการเลือกตัดสินใจ

2.7. ทำกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ ตัดสินใจ

3. ขั้นสรุป

3.1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต

3.2. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายร่วมกัน

3.3. ผู้สอนและผู้เรียนสรุปผลการปฏิบัติ

3.4. ผู้สอนและผู้เรียนสรุปบทเรียน

3.5. ผู้สอนวัดและประเมินผลการสอน

ผลที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ ผู้เรียนจะพัฒนาทักษะการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดจึงขึ้นอยู่กับผู้สอนและผู้เรียนที่จะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

ตัวอย่างโครงการคุณธรรม

ตัวอย่างโครงการของนักเรียนที่แสดงถึงการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นการบูรณาการความรู้เดิมของตนเองเรื่องการทำน้ำชีวภาพเพื่อกำจัดน้ำเสียทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยค้นคว้าความรู้เรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตที่สามารถทำจิตสาธารณะแก่ชุมชนและท้องถิ่น

ตัวอย่างโครงการคุณธรรม

“รักในหลวง ห่วงใยสิ่งแวดล้อม พร้อมใจทำความดี”

แนวทางการดำเนินงาน

โครงการของเราจัดในรูปแบบของกิจกรรมที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนวัดไผ่เงิน โดยใช้หลักธรรมที่ว่า สัปปุริสธรรม 7 คือ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้เวลา และรู้จักบุคคล อริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และแนวพระราชดำรัสที่นำมาใช้คือ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

กิจกรรมของโครงการมีดังนี้

1. กิจกรรมการเข้าสำรวจปัญหาในโรงเรียนและชุมชนวัดไผ่เงิน
2. กิจกรรมการเดินรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม แจกแผ่นพับใบความรู้ น้ำ EM และก้อนหมักชีวภาพ
3. กิจกรรมการประกวดชุดสร้างสรรค์ตามจินตนาการ
4. กิจกรรมเปิดโลกยามเช้ากับเสียงสวรรค์ (วันพฤหัสบดีที่ โรงเรียน และวัดศุภรัศมิ์ชุมชนวัดไผ่เงิน)
5. กิจกรรมพัฒนาคลองชุมชนวัดไผ่เงิน
โดยแก้ปัญหาน้ำเสียในคลองวัดไผ่เงินดังนี้
  1. ปลุกผักตบชวาเพื่อดูสารพิษเหนือน้ำและอุปถุษเพื่อดูสารพิษใต้น้ำ
  2. ใช้น้ำ EM และก้อนหมักชีวภาพเพื่อเพิ่มออกซิเจนในน้ำ
  3. มีการตรวจวัดค่า BOD ในน้ำ
6. กิจกรรมการสาธิตการทำน้ำ EM และก้อนหมักชีวภาพ
7. กิจกรรมวันรักโรงเรียน
8. ร่วมโครงการพิทักษ์รักษาน้ำเพื่อชีวิตที่ดีของชุมชน
9. กิจกรรมสร้างกลุ่มแกนนำ 30 คน เพื่อเป็นตัวแทนดูแลคลองวัดไผ่เงิน

ผลที่เกิดขึ้น

นักเรียนโรงเรียนยานนาเวศวิทยาคมและชาวชุมชนวัดไผ่เงินนำความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับ
สิ่งแวดล้อมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ได้จากจำนวนขยะและน้ำในคลองชุมชนวัดไผ่เงินคูมีสีดำจาง
กว่าเดิม โครงการของเราได้บำบัดน้ำในคลองชุมชนวัดไผ่เงินเบื้องต้นก่อนส่งไปยังโรงบำบัดน้ำเสียที่
ช่องนนทรี ถือได้ว่าโครงการของเราได้ช่วยชาติประหยัดพลังงาน และที่สำคัญที่สุดโครงการของเราทำ
ให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขเพราะทุกคนมีคุณธรรมประจำใจและมีจิตสาธารณะ

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 2

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สาระที่ 2 ไว้ดังนี้

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดี
งาม และ อารงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลก
อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา
และอารงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
นอกจากนี้ยังกำหนดขอบข่ายเรียนรู้อะไรในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ
ดำเนินชีวิต ดังนี้ เรียนรู้เรื่องระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความ
แตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทย
และสังคมโลก

การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
ไว้ชัดเจน เพื่อผู้สอนจะได้นำไปออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ
การพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม

การจัดการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ในการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมเช่น

1. การเชื่อมโยงสถานภาพและบทบาทจากภาพ ในการเรียนเรื่องสถานภาพและ
บทบาทของบุคคลอาจใช้ภาพ อาชีพ ความสัมพันธ์ของกลุ่มเครือญาติ หรืออื่น ๆ ให้ผู้เรียนเรียนรู้
สถานภาพของบุคคลแล้วเชื่อมโยงสู่บทบาทของบุคคล

2. การแสดงบทบาทสมมติ แสดงละคร เป็นการแสดงบทบาทสมมติ หรือแสดง
ละครที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของบุคคลในสังคม แล้วให้นักเรียนอภิปรายถึงสิทธิ
เสรีภาพ และหน้าที่นั้น ๆ

3. การวิเคราะห์บทบาทในการถ่วงดุลอำนาจของของอำนาจอติปไตย 3 ฝ่าย คือ
อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ

4. การเล่าประสบการณ์หรือเขียนเรียงความ โดยร่วมกันกำหนดประเด็นหรือหัวข้อ
เช่น การเป็นพลเมืองดีของเยาวชน สถาบันครอบครัวของข้าพเจ้า

5. จัดกิจกรรมนิทรรศการ เช่น นิทรรศการประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน อาเซียน
 เป็นต้น

6. กรณีตัวอย่าง คาพิพากษาของศาลฎีกา เป็นการเรียนรู้กฎหมาย ให้นักเรียน
วิเคราะห์ในประเด็นสาเหตุของปัญหา ประเภทของการกระทำผิด ผลของกฎหมาย

7. การสืบค้น เป็นการเรียนรู้โดยการสืบค้นพลเมืองดีในท้องถิ่น สืบค้นวัฒนธรรม
พื้นบ้าน เป็นต้น

8. การสาธิต เป็นการสาธิตให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสาธิตเช่น สาธิต
การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สาธิตมรรยาท เป็นต้น

9. การทัศนศึกษา เช่นทัศนศึกษา รัฐสภา ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็น
ต้นแล้วกลับมาสรุปในประเด็นต่างๆ

10. การโต้วาที เมื่อมีประเด็นที่ก่อให้เกิดความแตกต่าง เป็นการให้ผู้เรียนเป็นผู้
กำหนดยุติ เช่น สังคมชนบทน่าอยู่กว่าสังคมเมือง สถาบันครอบครัวไทยอบอุ่นกว่าสถาบัน
ครอบครัวในยุโรป เป็นต้น

11. เกมส์ เพลง เป็นการ เรียนรู้สาระสำคัญจากเพลง เช่นเพลงอาเซียนเป็นหนึ่ง
เพลงประจำชาติ เป็นต้น

สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตัวอย่างสื่อและแหล่งเรียนรู้ ได้แก่

1. ใบความรู้ ใบงาน ตำรา เอกสาร แผ่นพับของหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ
2. คดีตัวอย่าง ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลฎีกา ศาลแพ่ง
3. เพลง ภาพบุคคล ภาพสถานที่ ภาพปริศนา เกม
4. ข่าวจากหนังสือพิมพ์ ซีดี วีดิทัศน์
5. บัตรคำ
6. สถานที่สำคัญ เช่นรัฐสภา ศาล
7. หนังสือพิมพ์
8. สื่อสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต
9. สื่อสิ่งพิมพ์

**กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนิน
ชีวิตในสังคม**

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ
ดำเนินชีวิตในสังคม ผู้สอนและผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น

1. กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาโดยผ่านกระบวนการคิดและการปฏิบัติ
จริงอย่างเป็นระบบจากสถานการณ์หรือปัญหาที่น่าสนใจ ทำทหาย โดยมีแนวทางและขั้นตอน คือ

- กำหนดปัญหาและความเข้าใจกับปัญหา
- วางแผนการแก้ปัญหา
- ดำเนินการแก้ปัญหา
- ตรวจสอบการแก้ปัญหา

2. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

- กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์
- ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เชื่อมโยงสู่การค้นคว้า แสวงหาความรู้ใหม่ แนวคิด

ทฤษฎีใหม่

- ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะ ความชำนาญมากขึ้น การนำไปใช้ หรือ
ขยายผลเป็นขั้นนำข้อค้นพบขั้นฝึกปฏิบัติไปใช้ ณ สถานการณ์อื่น ๆ

สรุป

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สาระที่ 2 ไว้ดังนี้

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่
ดีงาม และ อารมณ์รักชาติประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลก
อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา
และอารักขาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 3 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 3

ตอนที่ 4 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ หลักการของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

นอกจากนี้ได้ระบุถึงเรียนรู้อะไรในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ไว้ว่า “เศรษฐศาสตร์เป็นการเรียนรู้ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน”

การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้สอนจะได้นำไปออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ การพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม

การจัดการเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

ในการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมเช่น

1. การเขียนนิยามศัพท์ เป็นแนวทางการสร้างองค์ความรู้รูปแบบหนึ่งให้ผู้เรียน สามารถนิยามศัพท์โดยสร้างเป็นความรู้ของตนเองจากการใช้ความรู้เดิมและการค้นคว้าความรู้ใหม่ แล้วสร้างเป็นความรู้ใหม่ของตนเองโดยนิยามศัพท์ เป็นต้น

2. อภิปราย เช่น ผลของการมีกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เครื่องหมายการค้า เป็นต้น

3. ยี่สิบคำถาม เช่น 20 คำถามเกี่ยวกับอาชีพ สถานที่ท่องเที่ยวและบริการ บุคคล สำคัญ เป็นต้น

4. บันทึกรายจ่าย เช่น ทำบัญชีครัวเรือน บัญชีการใช้จ่ายส่วนตัว

5. จัดทำโครงการ เช่น โครงการอาชีพในโรงเรียน โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

6. การสืบค้น เช่น การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การสืบค้นนักธุรกิจตัวอย่างใน ชุมชน เป็นต้น

7. การสัมภาษณ์ เช่น การสัมภาษณ์แม่ค้า นายธนาคาร เจ้าของโรงงานเกี่ยวกับชีวิต ธุรกิจแล้วนำมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลสรุปของอาชีพนั้น ๆ

8. การแสดงบทบาทสมมติ เช่น บทบาทอาชีพ แล้วช่วยกันอภิปราย วิเคราะห์ เป็นต้น

9. ทำแผนผังกราฟิก เช่น การทำแผนผังกราฟิกสู่อาชีพนักธุรกิจของตนเอง

10. ทำ BLOG ผู้เรียนกำหนดหัวข้อทางเศรษฐกิจด้วยตนเอง เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตของคนไทย การเตรียมตัวสร้างงานที่สนใจ

11. การวิเคราะห์ข่าวเศรษฐกิจ ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดประเด็นที่จะวิเคราะห์ เช่น ประเด็นข่าวเกี่ยวข้องกับใคร มีปัญหาอะไร ปัญหาเกิดจากอะไร มีแนวทางปรับปรุงพัฒนาอย่างไร

12. การเขียนเรียงความ ผู้เรียนกำหนดหัวข้อที่สนใจจากเรื่องที่เรียน เช่น ประเทศไทยเป็นครัวของโลก แนวทางสู่ธุรกิจที่ใฝ่ฝัน

13. จัดกิจกรรมสำคัญ เช่น ตลาดนัดในโรงเรียน ธนาคารโรงเรียน

14. ทักษะศึกษา เช่น ทักษะศึกษาโรงงานผลิตแก้ว ฟาร์มโคนม เป็นต้น

สื่อและแหล่งเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

1. รูปแบบการทำโครงการ

2. ข่าวจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรืออื่น ๆ

3. ข้อมูลสถิติ รายได้ประชาชาติ ราคาสินค้า ตลาดหุ้น เป็นต้น

4. เว็บไซต์เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์

5. ใบความรู้ ใบงาน ตำรา เอกสาร แผ่นพับ

6. แหล่งอาชีพ ศูนย์พัฒนาอาชีพ กลุ่มอาชีพในชุมชน

7. ตลาดในชุมชน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ห้างสรรพสินค้า

8. บทความทางเศรษฐกิจจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

9. สถาบันการเงิน

10. แหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจของรัฐ เช่น กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวง

พาณิชย์

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สอดคล้องกับสาระเศรษฐศาสตร์มีหลากหลายตัวอย่างที่จะแนะนำ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก หรือโดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Instruction) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก หรือโดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Instruction) หลักการสำคัญคือการให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาต่าง ๆ และร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตวิธีดำเนินการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก หรือโดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Instruction)

1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันเลือกประเด็นปัญหาที่ตรงตามความสนใจของผู้เรียน

2. ผู้สอนและผู้เรียนออกไปเผชิญปัญหา

3. ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหา หาเหตุผลของปัญหา

4. ผู้เรียนค้นคว้าความรู้โดยมีผู้สอนอำนวยความสะดวกในการค้นคว้า แสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหา

5. ผู้เรียนรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและประเมินผล ผู้สอนติดตามการปฏิบัติงาน

6. ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ทั้งด้านผลงานและกระบวนการ

การจัดการเรียนรู้ใช้ปัญหาเป็นหลัก หรือโดยการใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ

สรุป

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ หลักการของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 4 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 4

ตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ไว้ ดังนี้

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทาง
ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้าน
ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ
วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความ
รัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

นอกจากนี้ยังกำหนดขอบข่ายผู้เรียนรู้อะไรในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ไว้ คือให้เรียนรู้เวลา
และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน
ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต
บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิ
ปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
ไว้ชัดเจน เพื่อผู้สอนจะได้นำไปออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ
การพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม

ประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาเรื่องราวสำคัญๆ ที่เชื่อว่าจะได้เกิดขึ้นจริง เกี่ยวกับประสบการณ์
ด้านต่างๆ ของมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่ง บนพื้นฐานการวิพากษ์วิเคราะห์หลักฐานเอกสารชั้นต้น
และหลักฐานร่วมสมัยอื่นๆ เพื่อเข้าใจปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

สังคมไทยในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมพหุลักษณะและสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น การ
เรียนการสอนสังคมศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้อง
กับสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของวิธีการศึกษา เนื้อหา หรือทัศนคติการเรียนการสอนโดย
ที่ไม่ได้เน้นการสอนหนังสือหรือเน้นการท่องจำ แต่ต้องเน้นการสอนคนให้มีปัญญาในการคิดวิเคราะห์
เป็น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตัวเอง เข้าใจสังคม เข้าใจโลก และที่สำคัญยิ่งคือ การเข้าใจอัตลักษณ์ทาง
วัฒนธรรมของตนเอง วิชาประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่มีความสำคัญทำให้รู้จักตนเองเพื่อจะได้อยู่กับ
ปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีความสุข วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ต้องเรียน
เพื่อให้เด็กเป็นคนดี รักชาติบ้านเมืองและท้องถิ่น จะได้เป็นพลเมืองดีการรู้จัก “ผู้อื่น” การได้เห็น
พัฒนาการในมิติต่างๆที่ทำให้ “เขา” เปลี่ยนแปลงมาอยู่ในรูปลักษณะปัจจุบัน เข้าใจความแตกต่างและ
ความเหมือนระหว่าง “เขา” กับ “เรา” และนำไปสู่การให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังในสิ่ง
ที่แตกต่าง และอยู่ร่วมในสังคมโลกบนพื้นฐานแห่งกฎหมายและคุณค้ำร่วมกัน

การจัดการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

ในการจัดการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์จะต้องเข้าใจสาระสำคัญของประวัติศาสตร์คือ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน เวลา สถานที่ การกระทำ ซึ่งจะต้องมีเหตุผลรองรับเพื่อให้มีการตีความเพราะ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น และจะมีผลสืบต่อไปอย่างไรต่อคนอื่น ประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีต ที่มีข้อเท็จจริงที่จะต้องสืบค้นเรื่องราว และการตีความ

ก่อนการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์

1. ผู้สอนต้องมีความรู้ ความพร้อม ความเข้าใจสาระที่สอนอย่างดี
2. ศักยภาพและพัฒนาการเรียนรู้อันดีของผู้เรียนเพื่อจะได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ แสดงทัศนคติและนำไปใช้ในการอ้างอิง วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตีความได้

3. ศึกษาวิธีการทางประวัติศาสตร์
- กำหนดประเด็นศึกษา ... เป็นการตั้งคำถามเพื่อนำไปสืบค้นหาคำตอบ
- การรวบรวมหลักฐาน...เป็นการสืบค้นข้อมูลเพื่อให้เข้าถึงหลักฐานและข้อเท็จจริง
- การคัดเลือกหลักฐาน...เป็นการคัดข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้อ้างอิงหรืออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น
- การวิเคราะห์/ตีความ/ประเมินหลักฐาน...การได้สวนวิเคราะห์หลักฐานที่เกี่ยวข้องบันทึก ประเมิน ตรวจสอบความถูกต้อง
- การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของหลักฐาน...ศึกษาว่าหลักฐานหลักฐานนี้ได้นำไปเชื่อมโยงกับหลักฐานอื่นได้อย่างไร
- การนำเสนอข้อเท็จจริง...นำหลักฐานมาสรุปเหตุผลและสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีต

4. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปประยุกต์ใช้
4.1. ใช้สืบเรื่องใกล้ตัวที่อยากรู้ สงสัย
4.2. รู้จักเอกสารชั้นต้น (เอกสารดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในอดีตเช่น จารึก พระราชพงศาวดาร ปุ้มโหร เอกสารจดหมายเหตุ เป็นต้น) หรือเอกสารชั้นรอง (เป็นข้อมูลประวัติศาสตร์นักประวัติศาสตร์รวบรวมขึ้นจากหลักฐานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา งานวิจัย เป็นต้น)
4.3. ประเมินค่าของเอกสารก่อนใช้
4.4. ใช้เหตุการณ์ในสังคมเป็นเครื่องมือในการอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
5.1. การเปรียบเทียบความแตกต่างของเหตุการณ์จากตาราง เชื่อมโยงความคิด
5.2. การเรียงลำดับเรื่องจากเส้นเวลา (Time Line) เช่น เรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลังตามศักราช เช่น พุทธศักราช คริสต์ศักราช เป็นต้น

5.3. การวิเคราะห์เหตุการณ์ เช่นวิเคราะห์ความสำคัญของการศึกษา
ประวัติศาสตร์เรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หลักการ
ทางประชาธิปไตย เป็นต้น

5.4. การอภิปราย การเล่าขานตำนาน พงศาวดาร สรุปความน่าเชื่อถือ

5.5. การจัดทัศนศึกษา การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ การชมภาพยนตร์

5.6. การตั้งประเด็นคำถามที่เร้าใจนำไปสู่การสืบค้นและสร้างองค์ความรู้

5.7. การใช้แผนผังกราฟิก เช่นการจำแนกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ยุคต่าง

ๆ ของไทย

6. การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้

6.1. หนังสือเสริมการเรียนรู้ เช่นบทเรียนการ์ตูน

6.2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เช่นสารานุกรมไทยฉบับต่าง ๆ พงศาวดารฉบับ

ต่าง ๆ

6.3. ภาพวัตถุโบราณ สถานที่สำคัญเช่นวัด บ้าน วัง เป็นต้น

6.4. บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ สถาบันพระมหากษัตริย์ บุคคล

ระดับชาติ บุคคลสำคัญของโลก

6.5. กรณีปัญหา ปรากฏท้องถิ่น ผู้รู้ เป็นต้น

7. กระบวนการจัดการเรียนรู้หรือรูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระ
ประวัติศาสตร์

7.1. การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นการ
เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นใหม่จากความรู้เดิมผสมผสานกับความรู้ที่ค้นคว้าใหม่มาสร้างเป็นความรู้
ของตนเอง

7.2. วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้น
จากความเป็นจริง แล้วตอบประเด็นคำถามและอภิปรายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

7.3. วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นการให้ผู้เรียนลงไปเล่นใน
สถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูลและกติกาการเล่นที่สะท้อนความเป็นจริงและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ
ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นโดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายความเป็นจริงในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

7.4. วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ เป็นการให้ผู้เรียนสวมบทบาทใน
สถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน แล้วนำเอา
การแสดงออกของผู้เรียนทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็น
ข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

การจัดการกระบวนการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ผู้สอนจะต้องใช้วิธีการสอนที่
หลากหลายผสมผสานกัน โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและ
ความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้สอนต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ
สถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการตีความความเป็นมาของสังคมตลอดจนการ
คาดการณ์อนาคตที่จะเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ไว้ ดังนี้

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทาง
ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้าน
ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ
วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความ
รัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 5 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 5

ตอนที่ 6 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ใน
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง
ซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา
วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่
ก่อให้เกิด การสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและ
สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ยังได้กำหนดสาระสำคัญในการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทาง
กายภาพแหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่
และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของ
มนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางขั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3
ไว้ชัดเจน เพื่อผู้สอนจะได้นำไปออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ
การพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม

การจัดการเรียนรู้สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

ภูมิ หมายถึง พื้นดิน หรือ พื้นโลก, ศาสตร์ หมายถึง วิชาความรู้ ดังนั้นภูมิศาสตร์ หมายถึง
วิชาความรู้ที่ว่าด้วยพื้นดิน หรือ พื้นโลก

การศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน แบ่งตามลักษณะเนื้อหาความรู้ได้ 4 สาขา ดังนี้

1. ภูมิศาสตร์ภูมิภาค เน้นศึกษาภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ ทั้งในระดับทวีปหรือ
ระดับภูมิภาคของโลก

2. ภูมิศาสตร์กายภาพ เน้นศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างของเปลือกโลก

3. ภูมิศาสตร์มนุษย์ เน้นศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของประชากร ในด้านชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ วัฒนธรรมและประเพณี สภาพการเมือง สังคม และเศรษฐกิจของมนุษย์
เป็นต้น

4. เทคนิคทางภูมิศาสตร์ เน้นศึกษาการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีทางภูมิศาสตร์
เช่น การอ่านและเขียนแผนที่ การแปลความหมายรูปถ่ายทางอากาศ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
เพื่อวิเคราะห์ภาพจากดาวเทียม การจัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

1. ศึกษาภูมิศาสตร์ภูมิภาคให้ได้ผลดี ควรใช้เครื่องมือหรือสื่อทางภูมิศาสตร์ ได้แก่
ลูกโลก แผนที่ชุดแผนที่เล่ม เป็นต้น ในการประกอบการเรียนรู้แล้วใช้กลยุทธ์หรือเทคนิคการสอนอื่นๆ

ประกอบ เช่นการตั้งคำถาม ดูภาพน่าสนใจที่ชวนสงสัยนำไปสู่การอยากเรียนรู้แล้วค้นคว้าหาความรู้ต่อไป

2. การศึกษาภูมิศาสตร์กายภาพ ควรใช้วิธีการทางภูมิศาสตร์ประกอบการศึกษา เช่น ทศน์ศึกษาหรือสำรวจภาคสนามในพื้นที่จริงพาเด็กออกพื้นที่มากกว่าให้ได้กนั่งเรียนอยู่แต่ในห้อง การสัมภาษณ์บุคคลกรวิจัย การสัมภาษณ์การทำงานของระบบรีโมทเซนซิง ตัวอย่างเช่น ทศน์ศึกษาป่าชายเลน คลอง แม่น้ำ เขื่อน แหล่งทรัพยากร และอาชีพ เพราะเด็กมีสัญชาตญาณและช่างสังเกต เกิดข้องน สงสัย เกิดความประทับใจ อันเป็นจุดเริ่มต้นของการคิดเพื่อค้นคว้าหาคำตอบเพื่อสร้างความรู้ต่อไป

3. การศึกษาภูมิศาสตร์มนุษย์ ควร ศึกษาจากแผนที่ชุดที่มีผู้จัดทำไว้แล้ว และ ค้นคว้าข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใหม่และทันสมัย เพื่อเสริม เรื่องที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้เช่น อาชีพ พิษพธรณธรรมชาติ สัตว์ประจำท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงกับภูมิศาสตร์กายภาพ และภูมิศาสตร์ภูมิภาคการใช้แผนผังกราฟิกแบบต่างๆ เป็นการเรียนรู้โดยใช้ข้อธิบายหรือวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ การจำแนกลักษณะของภูมิศาสตร์กายภาพในภูมิภาคต่าง ๆ

4. การศึกษา เทคนิคทางภูมิศาสตร์ ต้องใช้ความรู้ในเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และการออกภาคสนามเพื่อสำรวจข้อมูลในพื้นที่ เป็นต้น

(1) เรียนรู้ศึกษาดูงานการทำงานจากระบบ “รีโมทเซนซิง” (Remote Sensing) การบันทึกข้อมูลของวัตถุหรือพื้นที่เป้าหมายที่อยู่ห่างไกล โดยใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นสื่อ ทำให้เกิดภาพ การวิเคราะห์ และแปลความหมายของภาพ (2) เรียนรู้ “ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์” (Geographical Information System: GIS) คือระบบการรวบรวม จัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลทางภูมิศาสตร์

- องค์ประกอบของระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ มี 2 ประการ คือ คอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ หรือระบบฮาร์ดแวร์ (Hardware) คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ หรือระบบซอฟต์แวร์ (Software)

1) การนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ GIS มาใช้ในการทำงาน ด้านป่าไม้ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฯ ดังนี้

- นำข้อมูลภาพถ่ายการสำรวจพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศจากดาวเทียมแลนด์แซต ใช้ภาพจากดาวเทียมแลนด์แซตศึกษาสภาพความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าชายเลนของประเทศไทย

- งานด้านการใช้ที่ดินเพื่อปราบปรามยาเสพติด โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และ-ปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) กระทรวงยุติธรรม ได้นำระบบ GIS มาผสมผสานกับเทคโนโลยี การรีโมทเซนซิง (Remote Sensing) และการใช้สัญญาณดาวเทียมกำหนดตำแหน่งบนโลก (GIS)

- งานด้านป้องกันภัยธรรมชาติ ศึกษากรณีการเกิดภัยธรรมชาติจากดินถล่ม และน้ำท่วมฉับพลัน ศึกษากรณีการเกิดไฟไหม้ป่า โดยใช้ข้อมูล GIS ของกรมป่าไม้ พ.ศ. 2545 ร่วมกับการรีโมทเซนซิง ทำให้พบว่าสาเหตุการเกิดไฟไหม้ป่าส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์เป็นผู้กระทำ ฯลฯ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระภูมิศาสตร์

การจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์มีกระบวนการเรียนรู้ที่ขอเสนอแนะดังนี้

1. กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียน
แก้ปัญหาโดยผ่านกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริงอย่างเป็นระบบจากสถานการณ์หรือปัญหาที่
น่าสนใจ ทำทหายโดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ คือ

- กำหนดปัญหาและทำความเข้าใจกับปัญหา
- วางแผนแก้ปัญหา
- การดำเนินการแก้ปัญหา
- ตรวจสอบการแก้ปัญหา

2. กระบวนการวิจัย เป็นการจัดสถานการณ์ การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนใช้
กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ เช่น ใช้การประมวล
ผลการวิจัย (Research review) มาประกอบการสอน ใช้ผลการวิจัยมาประกอบสาระการเรียนรู้ ใช้
กระบวนการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาสาระหรือให้ผู้เรียนลงมือทำวิจัยโดยตรง หรือช่วยฝึกฝนทักษะ
การวิจัยต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ คือ

- เลือกประเด็นปัญหา
- การนิยามปัญหา
- การพัฒนาวิสัยทัศน์
- การลงมือปฏิบัติ
- ตรวจสอบผลการเปลี่ยนแปลง
- สรุปและประเมินผล

จากสาระภูมิศาสตร์ที่เป็นความรู้เกี่ยวกับพื้นดินหรือพื้นโลกจึงมีขอบเขตกว้างขวาง มีการ
เปลี่ยนแปลง และมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ซึ่งในปัจจุบันต้องเรียนรู้และประยุกต์ใช้
เครื่องมือสารสนเทศที่น่าสนใจ นอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ
ได้อีกตามความเหมาะสมกับสาระภูมิศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ได้กำหนดมาตรฐานการ
เรียนรู้ ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของ
สรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ใน
การค้นคว้าวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทาง
กายภาพที่ก่อให้เกิด การสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 6 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 6

ใบงานที่ 1

- ชื่อหลักสูตร รหัส TEPE-2104 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
สำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้
- คำชี้แจง ใบงานที่ 1 เป็นการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ของความรู้พื้นฐานเรื่องหลักสูตร
และสาระการเรียนรู้
- คำสั่ง จงอธิบายคุณค่าของการสอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม

คุณค่าของการสอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 2

- ชื่อหลักสูตร รหัส TEPE-2104 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
สำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
- คำชี้แจง ใบงานที่ 2 เป็นการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ของความรู้พื้นฐานเรื่อง
การจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
- คำสั่ง จงอธิบายสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
ในช่องว่างที่กำหนดให้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	คำอธิบาย
มาตรฐาน ส 1.1	....
มาตรฐาน ส 1.2	....

ใบงานที่ 3

- ชื่อหลักสูตร** รหัส TEPE-2104 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 สำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 3** การจัดการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตใน
 สังคม
- คำชี้แจง** ใบงานที่ 3 เป็นการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ของความรู้พื้นฐานเรื่อง การ
 จัดการเรียนรู้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
- คำสั่ง** จงอธิบายสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม
 และการดำเนินชีวิตในสังคม ในช่องว่างที่กำหนดให้

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม	คำอธิบาย
มาตรฐาน ส 2.1	....
มาตรฐาน ส 2.2	....

ใบงานที่ 4

- ชื่อหลักสูตร รหัส TEPE-2104 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
สำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 4 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
- คำชี้แจง ใบงานที่ 4 เป็นการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ของความรู้พื้นฐานเรื่องการ
จัดการเรียนรู้สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
- คำสั่ง จงอธิบายสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในช่องว่างที่
กำหนดให้

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	คำอธิบาย
มาตรฐาน ส.3.1	....
มาตรฐาน ส.3.2	....

ใบงานที่ 5

- ชื่อหลักสูตร รหัส TEPE-2104 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
สำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 5 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์
- คำชี้แจง ใบงานที่ 5 เป็นการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ของความรู้พื้นฐานเรื่อง การ
จัดการเรียนรู้สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์
- คำสั่ง จงอธิบายสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ในช่องว่างที่
กำหนดให้

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	คำอธิบาย
มาตรฐาน ส 4.1	....
มาตรฐาน ส 4.2	....
มาตรฐาน ส 4.3	....

ใบงานที่ 6

- ชื่อหลักสูตร รหัส TEPE-2104 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
สำหรับผู้สอนระดับมัธยมศึกษา
- ตอนที่ 6 การจัดการเรียนรู้สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์
- คำชี้แจง ใบงานที่ 6 เป็นการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ของความรู้พื้นฐานเรื่องการจัด
จัดการเรียนรู้สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์
- คำสั่ง จงอธิบายสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ในช่องว่างที่
กำหนดให้

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	คำอธิบาย
มาตรฐาน ส 5.1	....
มาตรฐาน ส 5.2	....